

lies d'Organyà.

On ja trobem un cop *almoina* però més sovint l'arcaica *almosna*: «per zo apela om l'*almosna* caritat, més que altra re, qar és onranza de Déu màs que nula res, qar cel qui dóna *almosna*, a son proxme fa bé, e a Déu plader e amor e onranza»¹ (2r8), també *almosnes* en el 5v10, i en el 4v7 tenim: «devem puxular Nostre Señor ab pregs e ab oracions e ab dejunis e ab ofícis e ab *almoines* e ab oblacions ---». En les *VidesR.* tenim «no menjà de pa cor una *almoyna*», P125r1, n. 9 (una pocha *almoyna* B = *bucella panis* del llatí), però una altra vegada *queregués aymoyna* P105, n. 44 (= *almoyna* B = ll. *elemosinam*, ed. Graesse, 291). Des de Lull, en català és general la forma en *-yna*: «los pobres de Crist, qui han molta *almoyna*»¹⁵ dels béns d'est alberch», *Blanquerna* (NCL. I, 58.9) i semblantment en *Merav.* («aquell pobre pregà lo cambiador que, per amor de Déu, li faés *almoyna* de un diner», II, 49; III, 83.19, 83.21) i *Doctrina Pueril* (ed. Gili, pp. 90, 210, 227, etc.). El mateix trobem en els principals escriptors medievals: Eiximenis²⁰ *DComp.*, 315; BMetge, *Sermó*, 44.27; Reixac, *Questa*, 144.14, 202.35.

Hi ha evolució paral·lela en l'oc. ant. *almosna*, fr. ant. *aumosno*, al. *almosen*, angl. *alms* (< *ælmyssse*,²⁵ < **almysen*), i port. primitiu *elmosna*, després metatitzat *esmolna* > *esmola*. En canvi en it. *limósina*, cast. *limosna*, la que es perdé no fou la vocal interna sinó la inicial E-. Detalls sobre el castellà (i d'altres) en *DCEC* III, 100. Una forma oc. ant. *almoina* també³⁰ es troba algun cop, com ara en el Nou Testament de Lió, que és llenguadocià.² Avui també en parlars d'aquest dialecte i gascons: aran. *amòina*, Comenge *amouéino* (= *amwejno*), Dupleich, *P. de St. Gaudens*, etc.; forma que penetra fins al basc per la banda de França: *amoina* o *amuina*, en tots els dialectes basc-francesos i fins a Zaraitze (no és *amoin*, com digué Azkue, interpretació que corregeix Mitxelena). L'evolució de la *-s*-implosiva sonora (davant consonant sonora) en *í*, normal en català i molts parlars d'Oc: cf. *mainada*, *vaiet*, cat. arcaic (*VidesR.*) *preiren*, *respoiren* < *presren*, *resposren*, *Eina* < *Esna*, etc. En lloc de la *í* alguna vegada hi ha evolució en *-r* (cf. *ordilles*, *peborde*): «solia dir l'*almorne* 12 diners», en un doc. dels Templers, de 1181 (*AlcM*).

Quant a la inicial *al-* amb *a*, data de molt antic: *alimosina* es troba ja en una fórmula merovingia del S. VII (si bé copiada en el IX), pertanyent a la diòcesi de Meaux (Pirson, *RForsch.* xxvi, 865).

DERIV.: *Almoiner* [Lull, *Contempl.*, 297; OPou, *TbPu.*, 160]; *almoinera*; *almoineria* [*almosneria*, doc. urgellès de 1047, *BABL* vi, 355]. Un verb *almoinar* per 'captar almoina' s'havia usat antigament [Lull, *Contempl.*, 45; Felip II concedí l'any 1580 als administradors d'El Miracle de Solsona de poder *almoinar*⁵⁵ en tots els territoris de la Corona d'Aragó, Baraut, *Sant. del Miracle*, p. 178; variant *almornar*, 1181, *AlcM*]. Ara bé, aquest mot va aconseguir gran difusió en la forma manllevada catalano-occitana en *-ina*: aran. *amoinà*, gràcies sens dubte als romeus de Com-

postela: manlleu directe del gallego-portuguès al cat.-oc., sense que n'hi hagi cap testimoni en parlars castellans intermedis: d'ací els derivats *moinante* «especie de pordiosero, pícaro o gitano, que estafa y saca dinero engañando al que le cree enfermo, llagado o cosa asís», que en gallec consta com a «voz de Santiago»; i que ha esdevingut portuguès general *moinante* 'gandul', 'lladregot' («müssiggänger, tagedieb, faulzenzer», MLWagner, *VKR* x, 15); d'altra banda l'abstracte *moina* «gazmoñeria» (i també personificant «gazmoño»), Alvarez Giménez (*Los defectos de lenguaje en Galicia*), port. *andar na moina* «faulzenzen» (Wagner, *l. c.*), i més secundàriament *moina* f. «merenda» a Viana-do-Castelo (*RLus.* xxviii, 272); el verb en canvi fou aportuguesat com a *esmolalar*, que apareix algun cop en les *Cantigas d'Escarho*: «ben *esmolou* en sa vida quen deu Santaren ao Conde», definit «pedir esmola» (Rds. Lapa, *CantEsc.*, 78.18, p. 697).³

¹ Per a la possibilitat d'una lliçó *asmosna* en el primer cas, que potser es continua en un *aymoyna* que apareix dues vegades en el ms. P de les *VidesR.*, veg. *EntreDL* I, 131, n. 12.—² *VRom.* v, 280. Duraffour ho pren erradament de el resultat d'un emmudiment de la *-s*-intervocàlica.—³ Com a testimoni indirecte d'aquesta influència dels pelegrins gallo-romànics cap a Galícia i Portugal, podem mirar el port. *raléu* «pam pequeno que dam aos pobres os religiosos bernardos de Alcaboça» (costa estremenha, a mig camí del Mondego a Lisboa) del qual dóna notícia Monte Carmelo *Orthographia* 1767, p. 86): car el cast. *ralea* 'mala nissaga, mala vida' és un gallicisme de falconeria, com vaig demostrar en el *DCEC*.

ALMOIXERIF o MOIXERIF, de l'ar. *mušrif* 'tresorer o superintendent financer', participi actiu del verb *'āšjar* 'inspeccionar'. □ *1.^a doc.*: fi S. XIII, Desclo, i una i altra forma ja en la *Cròn. de Jaume I*.

⁴⁰ Documentació en el *DAG* i *AlcM* (s. v. *almo-* i *mo-*). Va donar també el port. *almoxarife* i el cast. *almoxarife* (avui escrit amb *-j-*), que en la forma *almoxerif* ja apareix el 1081 i *-xar-* des de 1253. Veg. Engelmán (en Dozy, *Gloss.*, 179); Eguílaz, 235; Neuvonen, 157; Steiger, *VRom.* x, 49n.2. No veig que enlloc estigui documentat com a nom d'un governant o personatge amb títol de senyoria o sobirania, si bé és natural que, sobretot a Menorca, no havent-hi reietó ni emir, se li reconegué poder i fins drets de tal, primer per imposar el lliurament dels tributs i després per heure-se-les amb el sobirà català quan desaparegué el regne musulmà de Mallorca.

DERIV.: (*Al*)*moixerifat* [1315]; *almoixerifada* (1520)

Almoneda [c. l'a. 1400], veg. *DCEC* I, 157: en la nostra llengua a penes s'ha usat més que en el País Valencià, on avui sobreviu comarcalment (en el Maestrat, i també se'n serví per a 'subhasta', MGadea, *T. del Xè* I, 249); altrament s'ha de mirar avui com a castellanisme.